

Жанна Ільчишин,
учитель-методист зарубіжної літератури,
ЗЗСО I-III ст. с. Нове Місто
Добромільської міської ради Львівської області

«Сьогодні в нас побачення зі Львовом» Львів у житті й творчості зарубіжних письменників

УДК 821.09(100)(092):908(477.83-25)

<https://doi.org/10.33989/3083-6387.2025.3.336590>

Відомості про перебування зарубіжних письменників в Україні завжди цікавлять здобувачів освіти, пробуджують їхні пізнавальні здібності, спонукають розшукувати додатковий матеріал.

Пропонуємо вашій увазі цікавий матеріал про перебування у Львові відомих митців зарубіжної літератури, а також їхні висловлювання та спогади про галицьку столицю.

*Сьогодні в нас побачення зі Львовом;
Вдягнем святковий одяг і підемо.
Хай вулиці своє нам скажуть слово,
Нехай нас вечір містом поведе...*

Ростислав Братунь

Україна вабила своєю історією, своєю культурою, своїм побутом, традиціями багатьох митців світового мистецтва. Є чимало міст України, які оспівані у творах світових класиків. Серед них і старовинний, могутній Львів, місто, яке у різні часи і епохи називали по-різному — *Львівгород, Львівград, Леополіс, Лемберг, Львів*. Засноване воно було у 1256 році, а назване Львовом на честь сина князя Данила Галицького.

Львів — історична столиця галицької землі, європейське місто з великими культурними традиціями, місто кохання, місто легенд; настільки колоритне і багате на історію та культуру, настільки нетипове та загадкове, настільки романтичне та мрійливе, що

досі притягує до себе мандрівників та видатних людей з усього світу, людей, які прагнуть пізнати таємниці та історію славетного міста Лева. Недарма його називають місто-улюбленець, бо велика кількість тих, хто хоча б раз приїхали сюди, закохувалися в наше місто назавжди. Одних вабила архітектура, других — історія, інших — старовинні вулички або ароматні кав'ярні, а дехто милувався чарівними львів'янками.

*Шалений Львів, безкрає небо,
Такий красивий, давній Львів...
І надзвичайно мало треба,
Щоб закохатися без слів
У цей чарівний, дивний Львів...*

Оксана Дубініна

Багато відомих митців літератури побували у Львові. Працюючи чи відпочиваючи, просто проїздом чи погостювати у друзів, — вони зачаровувалися галицьким містом та згадували його у своїх творах, листах, щоденниках... А для багатьох митців Львів став маленькою батьківщиною, де вони народилися, хоча доля закинула їх у далекі або сусідні країни.

Літературний Львів славиться польськими, французькими, австрійськими, єврейськими романстами, повістярами, фантастами, драматургами, поетами, байкарями, перекладачами...

1

Миколай Рей (1505—1569) — польський письменник, поет-мораліст, релігійний полеміст епохи Відродження (належав до кальвіністського табору), політик, перекладач, драматург, музикант. Представник роду Реїв. Миколая Рея називають «батьком польської літератури», оскільки він першим серед польських письменників писав тільки рідною мовою, хоча повсюди панівною була латина. Крім того, Рей заклав підвалини провідних родів і жанрів польської літератури.

Народився Рей на Львівщині в Журавно. Батько осів у Галичині за сприяння родича — львівського архієпископа Яна Вонтробки зі Стшеліць.

Навчався у Скалмежі у 1514–1516 роках, у Львові в 1516–1518 роках і рік у Краківській Академії.

2

Себастьян Фабіан Кльонович (1545–1602) — польський митець, який писав польською та латинською мовами, був у Галичині та Львові.

Перший польський поет, який, наслідуючи Публія Овідія Назона та Публія Вергілія Марона, оспівав природу, звичаї (хрещення, поховальні плачі, поминання покійників, чаклування, побратимство) та побут простого люду, захищав право русинів на своє православне віросповідання: *«Ти [Львів] пустослівних пророків вже здалека першим рознюхав / І перед лихом отим брами свої зачинив», «Львове священний, скеле марпейська, хай щастить тобі завжди, / Віру стару бережи, не залишай у біді».*

*Глянь на вершинного Лева: гора височить в піднебесі,
Й там, на вершині оцій, замок піднявся увись.
Завжди, коли дощові чорні хмари затажують небо
Й дощ починає густий лити неначе з відра,
Наша гора тії хмари густі грозові розтинає
Шпилем своїм, і вода з шумом стікає по ній.*

«Роксолянія» Себастьян Кльонович

З-поміж десятків тисяч сторінок, написаних про Львів, далеко не всі виблискують світлом та позитивом, але в Себастьяна Кльоновича саме такі. Його Львів і його Русь не існують десь там і не розташовані там-то, вони сяють поміж зірок або горять в пеклі разом з грішниками, вони вирують бурхливим життям торговців і ніжаться безтурботним спокоєм обивателів. Його Львів і Русь є твердинями на краю світу та захисниками цивілізації від варварів, цих вовків, котрі хижо походжають під вічними стінами казкового міста і злостиво скалять зуби. Важко сказати напевне,

чи справді Кльонович жив у Львові, але в його Львові хочеться побувати і прочитання «Роксолянії» — прямий для цього рецепт.

У 1584 р. видав латинською мовою твір «Роксолянія», присвячений «сенатові преславної львівської громади»: *«Найщедрішому та найяснішому сенатові славної львівської громади вірш-присвята автора».*

*О сенате славний, мужів достойних
Зборе, що в пошані у мене завжди,
Це тебе львів'яни — громада людна —
Слухають радо.*

Львів має честь називатися батьківщиною Кльоновича. Саме йому належать чудові слова:

*З руських городів піднімається
вище над другі
Краю цілого хвала, князь городів,
святий Львів.*

(Переклад І. Франка)

3

Костел і місце, де колись був колегіум єзуїтів.

Ігнацій Блажей Францішек Красицький (1735–1801) — польський церковний діяч, філософ, поет, прозаїк, драматург, байкар, перекладач, журналіст. Примас Королівства Польського і Великого князівства Литовського. Замолоду обрав собі церковну кар'єру. У 1743-1750 роках навчався у колегіумі єзуїтів у м. Львів (разом з Яном та Юзефом Сапегами)

4

Пам'ятник Олександр Фредро у Вроцлаві (перенесений зі Львова)

Олександр Фредро (1793–1876) — польський, галицький комедіограф, мемуарист, поет, масон, граф (шляхетський герб «Бонча»). Рідний дід Андрея Шептицького.

Граф Олександр Фредро народився 20 червня 1793 року в заможній шляхетській родині, що володіла солідними земельними маєтками в Галичині.

Літературне краєзнавство

Після смерті матері, яка загинула під час пожежі в родинному маєтку у Рудках (на Львівщині), переїхав із батьком до Львова.

Фредро брав участь у поході на Москву 1812 року, зазнав поранення у битві на річці Березині. Під час відступу армії Наполеона він бачив, як сотні тисяч солдатів помирають від холоду, голоду й тифу — згодом він опише це в мемуарах. У Вільні Фредро потрапив до російського полону, де перехворів на тиф. Утікши з неволі, він дістався до Львова й повернувся на військову службу. У серпні 1813 року його призначили офіцером-ординарцем при генеральному штабі Наполеона.

У квітні 1815 року, після того як Наполеон зрікся французького трону, Фредро вирушив у рідні місця на Галичину. Своє повернення він жартівливо прокоментував у вірші «Pro memoria»:

*Ми вирушили разом, хоч із різних побудок,
Наполеон — на Ельбу, а я — прямо до Рудок.
Я тут нудьгував, сумував за багнетом,
щоб хоч щось робити, я став поетом.*

Однак життя О. Фредра не обмежувалося літературою: він мав чимало земель і велике господарство, а ще брав активну участь у громадському житті Львова, за що 1839 року отримав титул Почесного громадянина міста. Фредро був одним із співорганізаторів Кредитного товариства, співавтором проекту залізниці з Бохні через Львів до Бережан. 1848 року він підтримав Весну народів і долучився до складу Національної львівської ради — організації, що представляла інтереси польської галицької шляхти, міщанства та інтелігенції, виступаючи за знесення кріпацтва та демократизацію суспільного життя.

5

Готель «Жорж». Львів

Оноре де Бальзак (1799—1850) — французький письменник зі світовим ім'ям. Він двічі побував в Україні, двічі відвідав Львів. У житті видатного французького романіста теж був «львівський період». Йдеться про славнозвісну історію кохання письменника і польської поміщиці Евеліни Ганської. Щоб зустрітися з коханою (на той час заміжною жінкою), Бальзак двічі приїжджав до Львова, жив у готелі «Жорж». Роман тривав близько 16 років і закінчився шлюбом. Бальзак назвав Евеліну єдиною жінкою, яку «любив, любить і буде любити до самої смерті». Тепер у Львові є вулиця Оноре де Бальзака.

«Якби Ви знали, яке незрівняне місто, цей Львів!» — розпочинав Бальзак лист до свого паризького кре-

дитора, посьорбуючи улюблений потрійної міцності темний напій у кав'ярні «Оборонці», повна назва якої була «У славетних оборонців Львова від бусурманської облоги».

Бальзак писав: «*Паризькі жінки — чудові, львівські — прекрасні!*»

6

Надгробок Северину Гошинському на Личаківському цвинтарі у Львові

Северин Гошинський (1801—1849) — польський громадський діяч, революціонер-письменник і поет-романтик. Представник «української школи» в польській літературі. Відомий як автор патріотичних віршів, а також один з чільних учасників месіаністичного об'єднання Анджея Тов'янського. Нині переважно відомий завдяки поемі «Канівський замок» і готичній повісті «Король замчиська».

Після поразки повстання Гошинський не подався в еміграцію до Франції, а залишився в Галичині — у Львові. Упродовж наступних семи років поет був нелегалом: жив у селах, у стодолах (як у с. Свинарці), часом у палацах. В Олеському замку красень Северин відбив панянку у греко-католицького священника Маркіяна Шашкевича.

Живучи у Франції, Гошинський марив поверненням «до рідної України». Матеріальні страждання Гошинського, німецька облога Парижа, коли поет був на порозі голодної смерті, якої уник дивом, спонукала друзів забрати його до Львова, забезпечити скромну, спокійну старість.

Через чотири роки 25 лютого 1876 р. в м. Лемберзі Австро-Угорської імперії (нині — м. Львів) завершив свій земний шлях поляк з українським серцем.

Похований уманський романтик на Личаківському цвинтарі, невеличка територія розділяє поховання Северина Гошинського від могили його колишнього суперника Маркіяна Шашкевича.

7

Зап Карел Франтішек Владислав (1812—1871) — чеський етнограф, історик, публіцист. У 1836—1845 роках був службовцем Галицької крайової бухгалтерії у Львові. У своїх кореспонденціях зі Львова знайомив чеську громадськість з культурним життям Галичини, її національними проблемами. Автор книг: «Мандрівки і прогулянки по Галицькій землі» (1843—44), «Спогади зі Львова» (1845) та ін. Переклав чеською мовою повість М. Гоголя «Тарас Бульба»

(1838), твори П.Куліша, діячів «Руської трійці». Ініціював запрошення галицьких українців на Слов'янський з'їзд 1848 у Празі, брав активну участь у роботі його українсько-польської секції, сприяв досягненню компромісної угоди між українською та польською делегаціями.

8

Карел Гавлічек-Боровський (1821— 1856) — чеський поет і публіцист, громадський і політичний діяч; один із фундаторів чеської журналістики, сатири та літературної критики.

По дорозі в Москву зупинявся у Львові, де мешкав у свого земляка Карела Запа (з 8 листопада 1842 до 7 січня 1843).

Українська тематика наявна в творчості Гавлічка-Боровського і навіяна передусім спогадами про перебування в Галичині. Це, зокрема, статті «Слов'янин і чех», «Слов'янська політика» (обидві 1846); вірш-епіграма «Патрони Галичини».

9

Леопольд фон Захер-Мазох (1836—1895) — уродженець Львова, австрійський письменник із світовим іменем. На місці будинку, де народився майбутній письменник, тепер стоїть відомий у Львові «Гранд-готель».

Леопольд фон Захер-Мазох народився 27 січня 1836 р. у Лемберзі (нині — Львів) у добропорядній сім'ї, що сповідувала римо-католицьку віру. За службовими обов'язками батько, австрієць іспанського походження Леопольд фон Захер усіма доступними засобами підтримував порядок, шанував закони, бо у 1831—1847 рр. служив комісаром поліцейського

управління столиці Королівства Галичини і Лодомєрії, яка перебувала під владою Австрії, за що навіть був нагороджений імператором. Мати майбутнього письменника, освічена шляхтичка Кароліна Мазох, була донькою лікаря фармацевтики, ректора Львівського університету Франца фон Мазоха.

Пам'ятник Л.фон Захеру-Мазоху у Львові 2008 р.

У 1829 р. Леопольд фон Захер і Кароліна Мазох зіграли весілля, хоча лише через сім років шлюбу з'явився первісток, старший з п'яти дітей — Леопольд-молодший. Щоб рід дружини не перервався, на прохання тестя, колишнього професора медико-теоретичного навчання для хірургів кафедри хірургії, який поховав двох синів, зять приєднав дівоче прізвище дружини до свого. Так у 1838 р. у віці двох років з імператорського дозволу Леопольд фон Захер-молодший перетворився на Захер-Мазоха.

Що цікаво, добродісного дідуся, ректора Львівського університету внук обожнював. Згадуючи дитинство, він писав: *«Коли ми проходили єврейським кварталом Лемберга, перехожі низько вклонялися діду-севі»*.

Кволого хлопчика годувала українська няня — Гандзя, яка навчила його розмовляти українською мовою. У мемуарах Леопольд фон Захер-Мазох визнав: *«З її (Гандзі) молоком я всмоктав любов до українців, увібрав у себе українську мову і любов до краю свого народження, до своєї вітчизни. Завдяки моїй годувальниці, українська мова стала першою, якою я оволодів. Саме вона розповідала мені чарівні українські казки або співала, заколисуючи. Ті народні пісні запали в душу на все життя, залишивши слід у моєму житті, в моєму емоційному світі і у всіх пізніх творах»*.

Його твори «Дон Жуан з Коломиї» та «Жіночі образки з Галичини» перекладені українською мовою.

10

Генрік Сенкевич (1846—1916) — відомий польський прозаїк білорусько-татарського походження, лауреат Нобелівської премії, побував у Львові в квітні-травні 1900 року. На пероні його зустріла численна група шанувальників.

Генрік Сенкевич прибув до Львова потягом із Кракова ввечері 29 квітня. У залі очікування львівського залізничного вокзалу, прибраній з цієї нагоди живими квітами, на нього вже чекали представники інтелігенції (журналісти, письменники, митці) та міської влади (особисто були присутні президент мі-

Приміщення, де колись знаходився готель «Європейський».

ста Годзімір Малаховський та віце-президент Міхал Міхальський). На площі очікували студенти університету і Політехніки. Окрім овацій, львівська публіка зустріла автора «Вогнем і мечем» імпробізованим «вогняним коридором», який влаштували близько двох тисяч учнів шкіл зі смолоскипами. Вони вишикувалися вздовж колишньої вулиці Залізничної аж до вулиці Городоцької. Переночувавши в готелі «Європейський», який теж був прибраний квітами, Сенкевич наступного дня виступив у залі львівської Ратуші, де зачитав уривок — опис Грюнвальдської битви — зі свого тоді ще неопублікованого роману «Хрестоносці». Це було особливо символічно, оскільки у 1410 р. до Львова привезли 52 бойових прапори Тевтонського ордену, захоплені як трофей у битві під Грюнвальдом. На Ринку їх кинули в багно — за старим звичаєм переможців.

Останнім днем перебування Г.Сенкевича у Львові була субота 5 травня 1900 року. «Після сніданку у Креховецьких прибув до голови Товариства польських журналістів п. Ліберата Зайончковського, де його очікував весь львівський журналістський світ». На цьому прощальному прийомі Г. Сенкевичу, на знак визнання його таланту, від львівського письменства було вручено золоте перо.

У промові до львів'ян письменник сказав: *«Протягом усього мого перебування у Львові тут мене сердечно приймали як мої колеги по перу, так і всі решту людей. Щиро за це дякую і виголошую: Хай живуть львів'яни!»*.

11

Надгробок на Личаківському цвинтарі у Львові

Конопницька Марія (1842—1910) — знаменита польська письменниця, поетка, літературна критичка і публіцистка, авторка дитячих творів. Її казкова

повість «Про гномів та сирітку Марисю» ввійшла до світової дитячої літератури.

У жовтні 1902 р. Львів радо зустрів письменницю, навіть був організований урочистий прийом. М. Конопницька була вражена такою гостинною увагою львів'ян. Під час зустрічі вона сказала: *«Почуваю себе ніяково, тому що не заслуговую на всю вашу доброту і милість. Я ніби крапля роси, в якій відбивається сонце. Ви — моя сила і натхнення, ваші слова — міцні крила, що здіймають мене вгору!»*.

У багатьох творах Конопницької натрапляємо на знайомі вулиці, парки в оповіданні «Банасиха»: *«Полудень був тихий і гарячий, Личаківський парк у Львові, здавалося, тону в розпеченому повітрі, що грало насиченим, блискучим промінням»*.

Про творчість Конопницької писали І. Франко та Леся Українка.

Село Конопниця (Львівський район) названо на честь Марії Конопницької, яка мешкала тут у будиночку, який після смерті письменниці використовується як сільська школа, одна із вулиць Львова названа на честь письменниці. Похована на Личаківському кладовищі.

12

Вілла «Скіз» на Личакові (тепер вулиця Запольської, 3)

Габрієля Запольська (1857—1921) — відома польська актриса, прозаїк, драматург, колумніст, тобто людина мистецтва, а люди мистецтва, як відомо, часто маскуються під вигаданими іменами чи псевдонімами.

Освіту здобула в родинному домі, а згодом — у Sacré Coeur та приватному Інституті освіти і науки у Львові.

Вона мріяла стати актрисою, тому часто грала у мандрівних трупах та аматорських театрах Галичини того часу. З певного часу займалася акторською майстерністю професійно, але не мала особливого успіху. Найбільш відома як письменниця, авторка оповідань. Дебютувала у 1883 році під псевдонімом Габрієля Запольська з оповіданням «Один день з життя троянд», а «Мораль пані Дульської» досі йде на сценах багатьох театрів.

З 1904 року поселилася у Львові, і разом із другим чоловіком, живописцем Станіславом Яновським, організувала театральну трупу, з якою мандрувала Галичиною.

Львів та львів'яни є героями багатьох творів Запольської. У п'єсі «Життя жартома» події відбуваються на зимовій ковзанці Паняньського ставу та на балу у Львівському салоні. А персонажі п'єси «Моральність пані Дульської» щодня прогулювалися на Високий замок.

Подальші твори розповідають про життя львівських батярів (авантюристів і гульвіс XIX — поч. XX ст.), про львівські парки, храми (Стрільниця, костел св. Антонія, каплиця на Личакові).

У 1912 році у Празі взяла участь у Виставці праці польської жінки; стала членом мистецької комісії Театру Прем'єр, співпрацювала із львівським Незалежним театром. Після окупації російською армією Львова (вересень 1914) деякий час керувала кав'ярнею «Дворек», яка стала місцем, де зустрічалися письменники Галичини, богема Львова. Мешкала у віллі «Скіз» на Личакові, там провела свої останні роки життя.

Померла 17 грудня 1921 року в Львові, похована на Алеї Заслужених на Личаківському цвинтарі.

13

Львівський «Колізей» - єврейський театр

Шолом-Алейхем (1859—1916) — єврейський романіст та новеліст, який тривалий час жив і працював у Львові. Прибувши до Львова з родиною, Шолом-Алейхем був вражений зовсім іншим устроєм життя. Тут євреї — бідні й заможні — почувалися більш захищеними громадянами, не обмеженими у своїх правах на духовний та культурний розвиток, на відміну від безправних, загнаних Російською імперією у своєрідне гетто для євреїв. Мешкаючи на вулиці Котельній (нині Котлярська), у середовищі колишнього Краківського Передмістя, він почав знайомитися з духовним та культурним життям євреїв Львова та Галичини. Його вражало у Львові все, що було пов'язано з реалізацією можливостей, які отримали євреї Австро-Угорської імперії після прийняття у 1867 році Конституції. У місті діяло 27 синагог. Але найбільше Шолома-Алейхема вразила велика кількість будівель, які були побудовані за кошти єврейської громади Львова і в яких були розташовані різноманітні єврейські культурні та просвітницькі організації, а особливо єврейський театр. На вулицю Ягеллонську, 11 (нині Гнатюка), де був єврейський театр, письменник прийшов на другий день свого перебування у Львові.

Саме у Львові відбулася зустріч двох великих письменників. При першому знайомстві Шолом-Алейхем та Іван Франко здивували один одного. Єврейський

письменник чудово володів українською, а українець — поет та прозаїк І. Франко, не гірше від самого Шолом-Алейхема, володів мовою ідиш. Шолом-Алейхем розповів І. Франку про свою творчість та про утиски царського уряду на Великій Україні проти євреїв, українців та української культури.

На сторінках роману «Блукаючі зірки» знайдемо враження автора від Галичини, а 8-й розділ називається — «В Галіції». Головний герой роману — Лео Рафалеско — так говорить про місто Лева: *«Ні, справжнісінько подобається мені Львів! Чудове місто! Чудова назва! І театр подобається, актори — чудові люди. А люди тут — чисте золото»*.

14

Войнич Етель Ліліан (1864—1960) — англійська письменниця, перекладачка, композиторка, громадська діячка. На початку 1895 р. побувала у Львові, де познайомилася з Іваном Франком та Михайлом Павликом (з яким листувалася раніше). Була добре обізнана з діяльністю Михайла Драгоманова.

Опанувавши українську мову, на початку 90-х років почала перекладати українські народні пісні («Ой горе тій чайці» та інші), поезії Т. Шевченка.

Серед англомовних інтерпретаторів Шевченка Войнич поряд з Вірою Річ — найвизначніша літературна постать, найобдарованіша поетично і музично. У 1911 р. в Лондоні вийшла збірка Шевченкових поезій «Шість ліричних віршів», що містила «Заповіт», «Мені однаково, чи буду...», «Минають дні, минають ночі», «Косар», «Минули літа молодії» (під назвою «Зима»), «Зоре моя вечірняя» (пролог до поеми «Княжна»). Найкращі серед її перекладів — «Заповіт» (найдосконаліший з усіх дотепер відомих двадцяти двох англомовних тлумачень), «Зоре моя вечірняя», «Мені однаково, чи буду». Безмежна ширість цих поезій проривається через її переклад. Войнич зберегла багатство змісту й своєрідність стилю першотворів: прийом перенесення, повтори, мелодійність внутрішніх рим, риторичні звертання.

15

Владислав Реймонт (1867—1925) — польський письменник, лауреат Нобелівської премії з літератури 1924 року. Його найвідомішим твором є роман «Селяни». Реймонт жив у Варшаві від

1893 року. Оpubлікував свій перший роман «Комедіантка» у 1896 році. Реймонт належав до кола неоромантиків «Молода Польща». На честь письменника названо аеропорт в місті Лодзь.

Під час відвідин Львова зупинився в готелі «Жорж» у 1923 р.

16

Леопольд Стафф (1878—1957) — один з найуспішніших польських поетів ХХ ст., знаний драматург і перекладач народився у Львові у багатодітній родині, яка мала чеські коріння. Навчався у Львівській гімназії, згодом вивчав право, філософію, романістику у Львівському університеті, був віцепрезидентом Польської академії літератури з 1934 по 1939 рр.

17

Пам'ятник Швейкові у Львові: поруч із кав'ярнею «Віденська кавна»

Ярослав Гашек (1883—1923) — чеський письменник, який ще в юнацькі роки побував у Галичині. А пригоди головного героя — молодого вояка Швейка — добре відомі на Львівщині, особливо на Старосамбірщині: в селі Скелівка, де стоїть пам'ятник герою, у с. Вовча, поблизу якого є озеро, описане в романі,

нещодавно у містечку Добромилі відкрили пам'ятний знак вояку Швейку. Пригадаймо рядки з роману «Пригоди бравого вояки Швейка»: «У цілому світі я не бачив нічого величнішого за ту ідіотську Галичину».

Галицькі шляхи Швейка. Бравий вояк Швейк дорогою на фронт побував у Львові, і останні його пригоди відбувалися на Львівщині. 90-річчя описаних Гашеком подій було відзначено в 2004 році відкриттям туристичного маршруту «Слідами бравого вояки Швейка», який проліг від кордону з Польщею через Добромилі, Хирів, Нижанковичі аж у напрямку Сокаля.

До Львова він прибув 20 серпня 1915 після звільнення з австрійського полону, до якого Швейк потрапив біля Добромилі. Зі Львова поїздом солдат доставлявся до станції Жовтанці (Львівського району). Через те що під час роботи над романом Ярослав Гашек користувався австрійською картою, там фігурує німецька назва Золтанець. Це й збиває з пантелику багатьох читачів, бо створюється враження, що дія відбувається у вигаданому населеному пункті.

18

Йозеф Рот (1894—1939) — австрійський письменник і журналіст єврейського походження. Твори писав німецькою, найвідомішими стали романи «Йов. Роман простої людини» (1930) та «Марш Радецького» (1932). Більшість його творів екранізовано.

Хлопчина часто бував у Львові, приїжджаючи на канікули до свого дядька Зигмунда Грюбеля, який фінансово допомагав їхній сім'ї.

У 1913 році вступив на навчання до Львівського університету, де вивчав германістику і філософію. Мешкав у Львові в дядька за тодішньою адресою: Гофманштрассе, 7 (нині вул. Патріарха Димитрія Яреми, 7). Однак з дядьком Йозеф не дуже ладив, адже постійно відчував фінансову залежність і тиск на нього з боку родича, тому переїхав продовжувати навчання до Відня. Іншою причиною переїзду було й те, що своє майбутнє він бачив саме у закордонні, оскільки у Львівському університеті він швидко опинився в епіцентрі польсько-українсько-єврейського суперництва, що переважало у передвоєнні часи. Він зрозумів, що ні польський або український націоналізм, ні єврейський сіонізм його не приваблюють. Саме у ці часи Рот вирішив асимілюватися з австрійською культурою і стати німецьким письменником. Протя-

гом свого життя, уже відомим, він періодично повертався до Львова, відвідуючи рідних.

У 1924 р. подорожував Галичиною, завдяки чому народився триптих «Мандрівка Галичиною»: «Люди й ландшафти», «Львів, місто», «Каліки».

Ось що писав Йосиф Рот про Львів: «Молоді селянки з кошиками їдуть головною вулицею на возі, пахне сіно. Катеринщик музичить якусь народну пісню. Солома та січка трусяться на бруківку. Жінки, що заходять до цукерні, вдягнені в останні паризькі туалети. У провулку вибивають килими. Адам Міцкевич, великий польський поет, стоїть посеред вулиці. Біля його підніжжя патрулюють євреї у кафтанах, то гендлярська варта...».

1937 року востаннє побував у Львові (за два роки до смерті). Його компаньйонка у тій поїзді, німецька письменниця Ірмгард Койн, згадувала, як вони з Йозефом навідалися у гості до бідної єврейської сім'ї, що мешкала у львівському підвалі. Рот сидів за столом і розмовляв з ними мовою їдиш так, що його любив до людей ставала просто заразною.

19

Будинок на вул. Князя Романа, 30, де ймовірно народився Парандовський

Ян Парандовський (1895—1978) — польський письменник і публіцист, перекладач міфів Давньої Греції польською та українською мовами; уродженець Львова, номінант на Нобелівську премію 1968 року з літератури. За цими дещо «сухими» характеристиками ховався справжній майстер слова, для якого його рідне місто та значна частина життя, проведена у ньому, була вагомою частиною його біографії.

У романі «Небо у вогні» так описує рідне місто: «На вулиці Коперника тече вздовж тротуарів струмочок, на його поверхні крутиться пір'їнка — ось з'явився горобець, схопив її і полетів геть. Налякані власною нервозністю ворони зриваються з дерев на схилах Цитаделі і каркають. На розі вулиці Оссолінських дзюрчить фонтан. Ого! І сліду не залишиться від снігу і льоду, які заповнювали зимку його кам'яне ложе...»

... Якими можуть бути чарівними вулиці, коли ходиш без мети або коли мета настільки невизначена, що випадок приводить тебе до неї швидше, ніж намір! Можна вийти куди завгодно або нікуди не заходити і, обійшовши пів міста, раптом схаменутися. «А що, власне, ми хотіли залагодити?».

А у книзі «Сонячний годинник» згадує про дитячі враження від рідного Львова: «З розталого снігу

березневої відлиги, з вологого туману виходив до них у місто в бурій рясі, обвішаний чотками ліхтарів, — поважний бернардинець, здатний пожартувати з молоддю на Академічній, зайти на скляночку вина до Штадтмюллера, сповідати чиюсь самотню душу у Вірменському провулку, розбудити сонного дзвонаря в соборі Св. Миколая, щоб він (завжди останній!) зазвонив до вечерні своїм старим, буркотливим дзвоном. І місто, весело дивлячись на цю пару, жартома погрожує їм колоною блаженного Яна з Дуклі, ніби піднятим вказівним пальцем, і, хлюпаючи під ногами калюжами, бурчить на п'ятдесятилітніх диваків, які забувають про калоші».

Таким Львів 1910—1920-х запам'ятався Янові Парандовському, Львів його дитинства та юності, Львів, у якому він зміг почати свою творчу кар'єру. Після 1929 р. Парандовський залишає Львів, проте місто не покидає його пам'яті. Тож пам'ятаймо і ми про нього — про одного з найвидатніших львівських майстрів слова, який щиро і до останнього любив своє рідне чарівне місто.

20

Генріх Белль (1917—1985) — відомий німецький прозаїк і публіцист, лауреат Нобелівської премії у 1972 р, учасник Другої світової війни. У 1943 р. опинився на Східному фронті, тоді й побував у Львові, на Волині, Коломиї. Саме на Львівщині біля м.Стрий гине Андреас — головний герой повісті «Потяг приходить за розкладом». Ось як описує автор наше місто: «Львів гарний. Львів він може собі уявити. Гарні, похмурі і важкі ці міста. Криваве їх минуле, а тепер їхні провулки тихі, тихі і занедбані. Тут великий вокзал, чорні металеві конструкції, брудно-білі таблички біля платформ... Вулиці тут такі, як у всіх великих містах світу. Широкі, елегантні, пологі сумні вулиці з блідо-жовтими будинками, які здаються вимерлими». Андреасу невтямки, задля чого він тут, у Львові, «в будинку часів габсбурзької монархії, в цьому старому напівзруйнованому будинку... Двадцять дев'ять років тому тут була ще Австрія... потім була Польща... потім — Росія... а тепер, тепер скрізь Велика Німеччина».

А потяг мчить крізь ніч, точно за розкладом. «Слово «Галичина» схоже на змію з крихітними ніжками, змію з блискучими очима, що безшумно як ніж повзе по землі й ріже, розтинає землю... Галичина... темне, гарне й дуже болюче слово. В цьому краї я загину».

Джеймс Олдрідж (1918—2015) — англійський письменник, журналіст і громадський діяч, автор понад 30 книг.

У 1944 р. як військовий кореспондент був очевидцем визволення м. Проскурів Хмельницької області. У повоєнні роки побував у Києві. У 1964 році в Київській «Робітничій газеті» було надруковано статтю «І в мені частка України», в якій він порівнював Україну з Австралією, де народився. Після перебування у Львові Дж. Олдрідж писав до газети «Львівська правда»: «Повернувшись до Англії, ми збережемо найкращі, найщасливіші спогади. З привітом і захопленням — ваш англійський друг і його сім'я».

Будинок, де жив Станіслав Лем у м. Львів

Станіслав Лем (1921—2006) — уродженець Львова, відомий польський письменник-фантаст, сатирик, філософ і футуролог. Польській фантастиці неабияк пощастило зі Станіславом Лемом. Його книжки славляться філософською глибиною, а слава гримить на весь світ. І все ж знаменитий львів'янин досі лишається для багатьох українців загадкою. Протягом усієї своєї багатомісячної історії Львів стояв на перетині націй і культур. Не завжди, звісно, вони співіснували в мирі та злагоді, але їхня взаємодія витворила унікальний простір, який нагадував киплячий казан із сенсів, образів та спогадів. Саме тут у 1921 році в родині Самуїла та Сабіни Лемів народився маленький Сташек.

Лема часто називають найвідомішим львів'янином. Дитинство та юність майбутнього літератора минули саме у Львові між двома світовими війнами. Він бачив, як ставала на ноги Друга Польська Республіка, був свідком її краху. Пережив радянську та нацистську окупації рідного міста. А потім покинув його назавжди.

Свої дитячі та юнацькі роки Лем описав у книзі «Високий Замок», вперше опублікованій 1966 року. Це

психологічний роман, у якому автор осмислює проблеми пам'яті та розвитку особистості людини. Однак сучасним львів'янам він цікавий насамперед докладними описами їхнього міста міжвоєнних часів.

Станіслав згадує прогулянки парками і проспектами, які відтоді змінили хіба що назви. Головна точка — Високий Замок, пагорб, що височіє над містом, прикрашений руїнами середньовічного замку: «Високий Замок був для нас тим, чим для християнина є небо».

Року 1946 родина Лемів виїхала зі Львова до Кракова. Їм дозволили взяти зі собою тільки найцінніші речі.

За понад 60 років — до своєї смерті 27 березня 2006 року — Станіслав Лем жодного разу не побував у рідному місті. Хоч підтримував відновлення Незалежності України та навіть дозволив видавництву «Камінь» без оплати надрукувати переклади його творів.

Збігнев Герберт (1924—1998) — польський поет, есеїст, драматург. Кавалер Ордена Білого Орла. Народився у Львові, де провів перші 19 років свого життя. Окремі епізоди його біографії особливо гостро підкреслюють духовний зв'язок письменника з Україною та рідним містом, ностальгія за яким стала прихованим, але наскрізним мотивом поезії Герберта.

Його прадід прибув до Львова із Британії, бабуся походила зі знаної вірменської сім'ї Балабанів. Батько — легіонер, юрист, професор економіки, директор банку.

Збігнев Герберт мешкав на вул. Личаківська, 55, пізніше на вулицях Пекарська, Тарнавського, Обозна, у Брюховичах родина мала віллу. У Львові хлопець навчався у школі св. Антонія, потім у Восьмій державній гімназії ім. короля Казимира Великого. Львів назавжди залишився в поезіях Герберта, він називає його «рідним», згадує про нього у вірші «Моє місто»:

*...Снилося мені що йду
з батьківського дому до школи
знаю куди прямую
зліва крамниця Пашанди
третя гімназія книгарні
видно навіть у шибці
крізь шибку голову старого Бодєка
хочу звернути до катедрі
краєвид раптом зникає
немає продовження*

*просто не можна йти далі
однак добре знаю
що це не сліпа вулиця
океан миттєвої пам'яті
підмиває руйнує образи
залишиться камінь
на якому я народився
щонаочі стаю босий перед
закритою брамою мого міста.*

«У самому куточку цієї старої мапи є край, за яким сумую. Це батьківщина яблук, пагорків, лінивих річок, терпкого вина і кохання. На жаль, великий павук огорнув його тенетами й липкою слиною закрив вартові застави мрій. Так завжди: ангел з вогняним мечем, павук, сумління.»

Починаючи від збірки «Елегія на прощання», досі неназваний у поезії Герберта Львів з кожним разом набуває дедалі виразніших рис, щоб врешті в останній поетичній книзі — «Епілог бурі» — бути названим за ім'ям: «віддзеркалений у шибках / затихлий / Львів / спокійний / блідий / свічник сліз» («Високий замок»). Але це — вже інша історія.

На вулиці Личаківська, 55, де виріс Збігнев, встановлено меморіальну дошку на його честь. Працював в епідеміологічному інституті Вейгля на початку вулиці Зеленої.

Висновок. Як бачимо, зі Львовом тісно пов'язані імена багатьох всесвітньо відомих людей, які тут народилися, навчалися, розпочинали літературну кар'єру. Для багатьох місто Лева залишилося у дитячих спогадах, дехто завітав сюди лише один раз в житті, а хтось затримався на кілька тижнів чи місяців, але кожен із них проніс у серці теплі спогади про чарівне місто з неповторною архітектурою та багатою історією.

Ось тому Львів — місто митців, місто культури, місто романтики. То хіба дивно, що він надихав і продовжує надихати тисячі письменників, художників та композиторів...

Львів — це більше, ніж місто! Це аромат свіжозмеленої кави, що наповнює старі вулички. Це затишок брукувки під ногами, дощові вечори під звуки джазу й історії, розказані кам'яницями.

Львів — це місце, в якому час зупиняється, щоб ти зміг закохатися в кожен його куточок. Приїжджай, вдихни його атмосферу та залишайся тут назавжди.

*Бракує слів, щоб вірно розказати,
Як щиро я закохана у Львів,
Словами, мабуть, це не описати,
Моїх яскравих, ніжних почуттів.*

Світлана Кириченко

Учнівські пошуки та творчі роботи

1. Літературна кав'ярня (сучасні поети про Львів)

*Сьогодні в нас побачення зі Львовом;
Вдягнем святковий одяг і підєм.*

*Хай вулиці своє нам скажуть слово,
Нехай нас вечір містом поведе.*

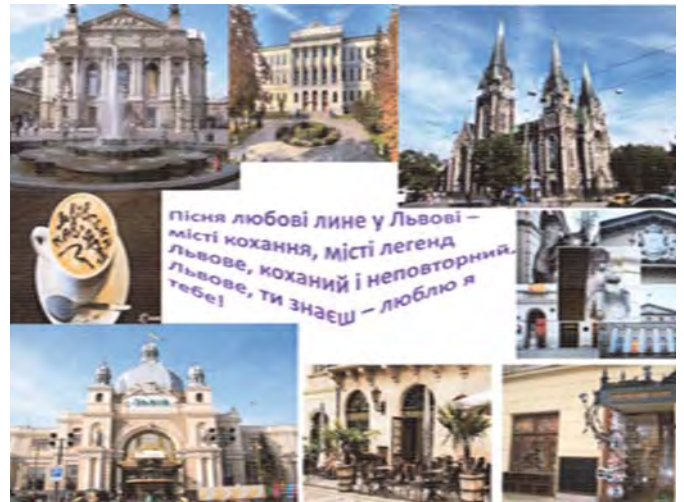
*Послухаєм, про що шепочуть клени,
Про що шумить в задумі Стрийський парк.
Можливо, що про тебе і про мене
Свою він пісню нам приносить в дар.*

*Чи знаєте ви тихі львівські вечори?
Чи з милою їх зустрічали,
У сяєві зорі вечірньої пори
Знайоме місто знову відкривали?*

*До нас історія підійде поруч,
Довіжливо прихилить стрімкість вез.
І, як в легенду, ти на Княжу гору
Своє кохання гордо пронесеши.*

*Нам усміхнуться, наче очі, вікна
Нових кварталів молодих будов,
І блиск вогнів, і далина блакитна
Вестимуть нас у щастя, у любов.*

(Ростислав Братунь «Вогні Львова»)

*Я хочу у Львів, до затишних кав'ярень,
До вуличок тихих із запахом кави.
До квітів, садів і прекрасних алей,
До міста надії під назвою Лев.
Я хочу побачити місто величне,
Місто, що вранці сяє намистом,
Місто, що нічю тихесенько спить,
Місто, де радісна кожiana мить.
Де леви, як гварди, несуть охорону,-
Обороняючи Львівську корону.
Де сонний трамвай між будинків повзе,
Раніше сонце з собою везе.
Так починається ранок у Львові,
Де вірші поети читають казкові...*

Літературне краєзнавство

До цього міста подумки вертаєш,
і площу Ринок не зітреш в душі.
Таємне місто Львів, ти в серці залишаєш
лірично-впотаємлені вірші...
Личаківським блукатиму повільно,
на гору Замок із тобою йду,
люблю я Львів містично-релігійно,
я серцем всім у ньому потону...

Якби мене хтось запитав — ким я хочу бути
одним словом
і хвилину подумати дав
я відразу сказала би — Львовом.

Анна Середа

2. Поміркуйте і відгадайте.

КОЛАЖ

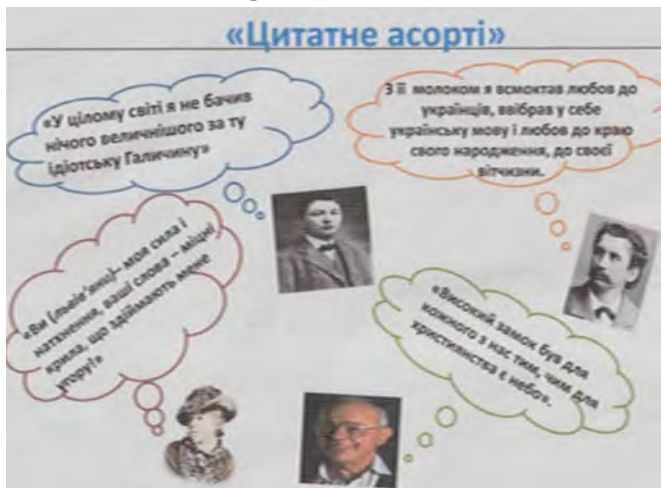
Кроссенс «Польські письменники, які народилися у Львові»

3. Літературні плакати.

4. «Цитатне асорті».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ведіна В.П. Марія Конопніцька. Нарис життя і творчості. – К: Дніпро, 1987. – 127 с.
2. Сапоговський Л. Захер-Мазох та русини // Зоря. – 1980. – № 23. – С. 24.
3. Сиваченко Г. Я. Гашек на Україні // Дніпро. – 1983. – № 4. – С. 38.
4. Слово про Львів. – Л., 1970. – 312 с.
5. Таємниці міста Лева. – Л.: Аверс, 2004. – 168 с.
6. Тетяна Ялтанець. Зарубіжні письменники та Україна // Мандрівець. – 2012. – 94 с.
7. Ялтанець Т.Л. Зарубіжні письменники та Україна. – Львів, 2003. – 35 с.
8. Ялтанець Т., Васильєва А. Генії ходили вулицями Львова // Зарубіжна література. – 2000. – С.43.
9. http://zaxid.net/news/showNews.do?mi_pamyatayemo_alhimik_slova_yan_parandovskiy
10. <https://culture.pl/ua/stattia/stanislav-lem-ukrayinsky-vymir>
11. http://history.org.ua/JournALL/kraj/kraj_2013_2/4.pdf
12. <https://photo-lviv.in.ua/kazkovyj-lviv-ta-biblijni-rusyny-v-opysah-klonovycha/>
13. <https://novapolshcha.pl/article/alyeksander-fredro-graf-komediograf-soldat-i-soromitnik/>
14. <https://nspu.com.ua/novini/ganna-cherkaska-severin-goshhinskij-polyak-z-ukrainskim-sercem/>